

Załącznik do Uchwały Nr .....

DYREKTOR
Regionalnego Ośrodka
Polityki Społecznej
Wiesława Przybyś

**RAPORT Z MONITORINGU
wdrażania w latach 2014 - 2015**

**„Wojewódzkiego Programu
Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016”**

*27.06.2016
wersja ostateczna*

Olsztyn, marzec 2016 r.

I. Wstęp

W ramach realizacji zadań ustawowych w zakresie polityki prorodzinnej, Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w dniu 13 marca 2012 r. Uchwałą Nr 12/139/12/IV przyjął *Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016*.

Program ten został opracowany m.in. w oparciu o doświadczenia, jakie uzyskano podczas wdrażania *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2008-2011*.

Program ma na celu inspirowanie działań wspierających rodziny w prawidłowym rozwoju oraz współdziałanie przy tworzeniu systemu pomocy rodzinom w sytuacjach kryzysowych.

Koordynatorem realizacji *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016* jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Istotnym czynnikiem wspierającym wdrażanie *Programu* są działania podejmowane przez Radę ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Rada została powołana przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 2 lipca 1999 r.

Do monitoringu i ewaluacji *Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016*, uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 57/754/12/IV z dnia 12 listopada 2012 r., powołano Zespół Monitorujący, którego zadaniem jest ocena efektywności realizacji *Programu*, wydawanie opinii oraz formułowanie własnych propozycji do podmiotów współpracujących przy wdrażaniu *Programu*. Ponadto Zespół zajmuje się przedstawianiem wniosków dotyczących zagrożeń realizacji *Programu* oraz opiniowaniem raportów z jego realizacji. Zgodnie z zapisami *Programu* monitoring odbywa się co dwa lata. Jest to już drugi raport z realizacji „*Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016*”.

Raport z monitoringu wdrażania w latach 2014-2015 omawianego *Programu* przygotowano na podstawie materiałów własnych ROPS, informacji zebranych z poszczególnych powiatów i gmin współpracujących przy jego realizacji oraz poniżej wymienionych podmiotów:

- Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Olsztynie,
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie,
- Kuratorium Oświaty w Olsztynie,
- Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego,
- Kurii Archidiecezji Warmińskiej,
- Kurii Biskupiej Diecezji Elbląskiej,
- Kurii Diecezjalnej Płocka,
- Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

Zadania określone w *Wojewódzkim Programie Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016* realizowane były zgodnie z przyjętym harmonogramem, stanowiącym załącznik do *Programu*.

Należy podkreślić, że osiągnięcie poniżej przedstawionych efektów działań było możliwe dzięki środkom finansowym przyznanych na jego realizację przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz dzięki szerokiej współpracy Samorządu Województwa z samorządami lokalnymi, instytucjami, placówkami m.in. oświatowymi, kulturalnymi, pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zajmującymi się problematyką rodzin.

W omawianym *Programie* zawarto wskaźniki monitorowania oraz określono założenia i zagrożenia jego realizacji w poszczególnych obszarach problemowych.

II. Realizacja poszczególnych celów w ramach poszczególnych priorytetów oraz osiągnięte efekty

Cel główny: Rodzina w województwie warmińsko-mazurskim silniejsza ekonomicznie, społecznie, kulturowo oraz wydolniejsza w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

W ostatnich latach można zaobserwować rozwój polityki prorodzinnej w Polsce. Ważnym bodźcem do podejmowania działań na rzecz rodziny stał się przyjęty w maju 2013 roku Program Polityki Rodzinnej Prezydenta RP „Dobry Klimat dla rodziny” mający na celu promocje i wspieranie rodzicielstwa. Wśród szczególnie istotnych rekomendacji Programu znalazła się Karta Dużej Rodziny, dzięki której rodziny wielodzietne mają prawo do ulg, zniżek i zwolnień z opłat za korzystanie z wybranych usług oferowanych przez instytucje i podmioty, które włączyły się do programu.

Wpisując się w tę inicjatywę w dniu 4 listopada 2014 roku Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą nr 58/676/14/IV przyjął do realizacji projekt *Warmia i Mazury dla Dużej Rodziny*. Projekt zakłada stworzenie katalogu miejsc przyjaznych rodzinie – placówek, instytucji, firm proponujących tańsze usługi, produkty i artykuły rodzinom wielodzietnym, których status został potwierdzony Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny. Każdy członek rodziny wielodzietnej posiadający Ogólnopolską Kartę Dużej Rodziny może korzystać z tańszej oferty Partnerów, których lista dostępna jest na stronie internetowej <http://portal.warmia.mazury.pl/pl/polityka-spoleczna/pomoc-rodzinie>. Partnerem projektu mogą stać się wszystkie instytucje i firmy otwarte na inicjatywy społeczne i przyjazne rodzinie. Przyjęcie Projektu było konsekwencją podjęcia przez Sejmik Województwa Uchwały nr XL/817/14 z dnia 30 września 2014 w sprawie zasadności podjęcia przez Zarząd Województwa warmińsko-mazurskiego działań zmierzających do wsparcia rodzin wielodzietnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Według stanu na dzień 31.03.2016r. do projektu przystąpiło 22 partnerów. W roku 2015 z proponowanych ulg/uprawnień skorzystało 6 261 osób.

Według danych z ostatniego spisu powszechnego, który miał miejsce w 2011 roku na Warmii i Mazurach zamieszkuje 41 925 rodzin z trójką i więcej dzieci tj. potencjalnych odbiorców Kart Dużych Rodzin oraz ulg oferowanych w ramach ww. Projektu.

Kolejnym elementem rządowej polityki prorodzinnej, który został wprowadzony w 2014 roku jest darmowy podręcznik. We wrześniu 2014 roku pierwszoklasiści otrzymali „Nasz Elementarz”, bezpłatny podręcznik do edukacji polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej i społecznej. Szkoły otrzymały natomiast dotację celową na zakup dla niego materiałów ćwiczeniowych lub materiałów edukacyjnych oraz podręcznika do nauki języka obcego nowożytnego. W 2015 roku darmowy podręcznik otrzymał już każdy uczeń klasy pierwszej, drugiej i czwartej szkoły podstawowej oraz pierwszej klasy gimnazjum.

Ponadto od stycznia 2014 roku wszedł w życie program „Mieszkanie dla młodych”, który zastąpił obowiązujący do końca 2012 roku program „Rodzina na swoim”. Pomoc oferowana w ramach rządowego programu polega na dofinansowaniu wkładu własnego na zakup mieszkania. Rodziny, w których pojawi się trzecie dziecko własne lub przysposobione, mogą dodatkowo dostać pomoc na wcześniejszą spłatę części kapitału kredytu. Ponadto osoby, które rozpoczną budowę pierwszego własnego mieszkania (lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego) mogą na nowych zasadach skorzystać z tzw. częściowego zwrotu VAT na materiały budowlane.

Pod koniec 2014 roku Prezydent podpisał nowelizację ustawy o PIT wprowadzającą zmiany w korzystaniu z ulg podatkowych na dzieci. Nowe przepisy umożliwią skorzystanie z ulgi rodzinom, które do tej pory - z uwagi na zbyt niskie dochody - nie mogły jej otrzymać. Została podwyższona także wysokość ulgi na trzecie i każde kolejne dziecko.

Zmienione kwoty ulgi od nowego roku podatkowego wynoszą:

- 1 112,04 zł rocznie na pierwsze i drugie dziecko,
- 2 000,04 zł rocznie na trzecie dziecko,
- 2 700,00 zł rocznie na czwarte i każde kolejne dziecko.

Oznacza to, że od 2015 roku rodzina z czwórką dzieci będzie mogła odliczyć w zeznaniu podatkowym maksymalnie 6 924,12 zł, a osoby uprawnione do ulgi na dzieci otrzymają zwrot nadpłaconego podatku oraz zwrot niewykorzystanej kwoty ulgi do wysokości zapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne podlegających odliczeniu.

Poniżej zostaną przedstawione działania podejmowane w latach 2014-2015 roku przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, przy współpracy z samorządami lokalnymi poszczególnych szczebli, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej oraz Radą ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego w ramach realizacji celu głównego Programu Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2012-2016 tj.: Rodzina w województwie warmińsko-mazurskim silniejsza ekonomicznie, społecznie, kulturowo oraz wydolniejsza w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Cel szczegółowy 1. *Wzrost społecznej świadomości roli trwałego małżeństwa, jako podstawy silnej i aktywnej rodziny*

Główną rolę w kształtowaniu postaw prorodzinnych i systemu wartości odgrywa rodzina. Narzędziem, które ma wesprzeć rodziców w wypełnianiu roli związanej z przygotowaniem młodego pokolenia do podjęcia zadań małżeńsko-rodzinnych są zajęcia szkolne realizowane w ramach przedmiotu „Wychowanie do życia w rodzinie”. Celem tych zajęć jest ukazywanie i promocja wartości rodziny w życiu człowieka.

Bezpośrednie przygotowanie do podjęcia roli dla osób zawierających sakrament małżeństwa odbywa się w parafiach, w ramach nauk przedmażeńskich. Przy zawieraniu związków cywilnych, ukończenie przygotowania do zawarcia małżeństwa nie jest wymagane.

1) *Wspierano i promowano właściwe przygotowanie się do małżeństwa i rodzicielstwa*

W celu zebrania informacji o działaniach podjętych w latach 2014-2015 w województwie warmińsko-mazurskim, na terenie poszczególnych diecezji, w styczniu 2016 r. zostało wysłane pismo do kurii diecezjalnych z prośbą o podanie danych dotyczących zawartych sakramentów małżeństwa oraz innych form wsparcia dla małżeństw i rodzin. Poniżej prezentowane są uzyskane dane:

Archidiecezja Warmińska

W Archidiecezji Warmińskiej w 2014 roku zostało zawartych 2 208 sakramentalnych związków małżeńskich, zaś w roku 2015 o 8 mniej.

Na terenie Archidiecezji Warmińskiej w 15 miastach (Bartoszyce, Braniewo, Dobre Miasto, Jeziorany, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Olsztyn, Olsztynek, Orneta, Lubomino, Ostróda, Srokowo, Szczytno, Września) działają Parafialne Poradnie Rodzinne. Większość poradni otwartych jest jeden dzień w tygodniu w określonych godzinach, lub poprzez kontakt z kancelarią parafialną w celu ustalenia wizyty.

Poradnie poza uczestnictwem w przygotowaniu narzeczonych do małżeństwa udzielają porad w zakresie odpowiedzialnego rodzicielstwa, nauki metod diagnozowania płodności (tzw. naturalnego planowania rodziny) oraz pomocy w poprawieniu komunikacji międzypersonalnej. W pozostałych przypadkach, o ile to możliwe, starają się ułatwić kontakt ze specjalistą. Poradnie parafialne mieszczą się w domach parafialnych.

Pomoc specjalistyczną (psycholog, pedagog, prawnik, mediator, terapeuta, położna) na terenie Olsztyna świadczą: Katolicka Specjalistyczna Poradnia Rodzinna oraz Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Rodzinie ARKA.

Ponadto na terenie Archidiecezji Warmińskiej organizowane są spotkania z małżeństwami: rekolekcje oraz comiesięczne spotkania formacyjne, a także spotkania w ramach przygotowania do Chrztu dzieci.

Diecezja Elbląska

W 2014 roku w Diecezji Elbląskiej zostało zawartych 930 związków małżeńskich, natomiast w 2015 roku już tylko 911. Wszystkie pary narzeczeńskie były przygotowywane do małżeństwa w katechezach dla narzeczonych.

Na terenie Diecezji Elbląskiej w latach 2014-2015 funkcjonowało 13 Paradni Rodzinnych:

- 11 Poradni życia rodzinnego (przy parafiach w Elblągu, Morągu, Pasłęku, Miłomłynie, Szymonownie i Suszu) świadczących porady w zakresie metod naturalnego planowania rodziny.
- Poradnia Rodzinna Caritas w Elblągu, w której można skorzystać z bezpłatnej pomocy mediatora, prawnika, logopedy i pedagoga. W poradni prowadzone są także treningi radzenia sobie z agresją.
- Katolicka Poradnia Psychologiczna w Elblągu oferująca pomoc w zakresie rozwiązywania konfliktów i problemu uzależnień.

Dodatkowo dwa razy do roku Diecezja organizuje rekolekcje dla małżeństw w postaci „Weekendów małżeńskich”.

Diecezja Ełcka

Nie otrzymano danych dot. lat 2014-2015.

Diecezja Płocka

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego znajdują się 4 parafie Diecezji Płockiej: Niechłonin, Dłutowo, Janowo i Janowiec Kościelny. W parafiach tych organizowane są jubileusze małżeńskie, w tym z okazji pierwszej rocznicy ślubu.

W latach 2014-2015 w ww. parafiach udzielono łącznie 68 sakramentów małżeństwa (40 w 2014 roku i 28 w 2015 roku).

Mieszkańcy omawianych gmin mieli możliwość korzystania z poradni dekanalnych w Żurominie i Mławie.

2) Inicjowano wdrażanie nowych form prowadzenia zajęć z przedmiotu „Wychowanie do życia w rodzinie” oraz doskonalenia w tym zakresie pedagogów

Zajęcia edukacyjne „Wychowanie do życia w rodzinie” realizowane są zgodnie z § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 lutego 2012 r. (Dz.U. 2012, poz. 300) oraz rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. 2014, poz. 395).

Zajęcia „Wychowanie do życia w rodzinie” są prowadzone w szkołach podstawowych w klasach IV-VI, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. Na realizację zajęć w szkołach publicznych przeznaczona jest w szkolnym planie nauczania, w każdym roku szkolnym,

dla uczniów poszczególnych klas, po 14 godzin, w tym po 5 godzin z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców. Zgodnie z przepisami prawa pełnoletni uczeń lub rodzic/opiekun prawny ucznia niepełnoletniego może zgłosić w formie pisemnej, dyrektorowi szkoły rezygnację z udziału w zajęciach. Rezygnacja najczęściej zgłaszana jest przez rodziców niepełnoletnich uczniów szkół ponadgimnazjalnych lub uczniów pełnoletnich.

Dane na temat realizacji ww. zajęć edukacyjnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Realizacja przedmiotu „Wychowanie do życia w rodzinie”

Lp.	Wyszczególnienie	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014	Rok szkolny 2014/2015
1.	Szkoły ogółem	1 167	1160	1156
2.	Szkoły, w których realizowany był przedmiot „Wychowanie do życia w rodzinie”	1 096	853	1241
3.	Uczniowie ogółem	189 845	185 386	186 428
4.	Uczniowie uczestniczący w zajęciach „Wychowanie do życia w rodzinie”	48 397	67 418	66 287

Źródło: Opracowanie własne ROPS w oparciu o dane przesłane przez Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Dodatkowo Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w dniu 9 grudnia 2015 roku zorganizował konferencje pt.: „Rodzina – tu wszystko się zaczyna. Szkoła partnerem rodziny w procesie wychowania”. Konferencja poświęcona została takim tematami jak edukacja prorodzinna w świadomości gimnazjalistów i roli szkoły jako podmiotu wspierającego rodziców w procesie wychowania.

3) Propagowano wydawnictwa, strony internetowe, przekazy medialne ukazujące prawidłowy model życia małżeńskiego.

W latach 2014-2015 działania dotyczące propagowania wydawnictw, stron internetowych, przekazów medialnych, ukazujących prawidłowy model życia rodzinnego były podejmowane podczas spotkań organizowanych dla koordynatorów przebiegu Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w środowiskach lokalnych oraz w czasie spotkań z przedstawicielami jednostek współpracujących z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej.

Podczas ww. spotkań uczestnikom przekazywano m.in. broszury informacyjne: „Program Polityki Rodzinnej Prezydenta RP”; „Partycypacyjne tworzenie lokalnej polityki rodzinnej. Poradnik dla samorządów” oraz „Karta Dużej Rodziny w Polsce i wybranych krajach UE”; „Adopcja drogą do rodzicielstwa. Informator dla kandydatów do przysposobienia dziecka” oraz publikacje wydawane przez Centrum Zasobów Ludzkich („Diagnoza rodzin zastępczych w obliczu dylematu współczesności”; „Rodzina zastępcza, jako środowisko opiekuńczo-wychowawcze”).

Członkowie Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego współpracowali m. in. z Radiem Olsztyn i Radiem Plus biorąc udział w audycjach poruszających tematy małżeństwa, rodziny oraz wychowania dziecka.

4) Badania dotyczące świadomości przygotowania do małżeństwa

Badania w przedmiotowej sprawie zostało przeprowadzone w 2013 r. przez Katedrę Teologii Praktycznej Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Celem badania było m.in. określenie stopnia akceptacji wartości małżeńsko-rodzinych młodzieży. Respondentami byli uczniowie klas II liceów, techników i zasadniczych

szkół zawodowych w Olsztynie oraz Szczytnie, Biskupcu, Kętrzynie, Bartoszycach, Dobrym Mieście i Reszlu.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż dla młodzieży ponadgimnazjalnej województwa warmińsko-mazurskiego nadal najważniejszą wartością w życiu człowieka jest rodzina (58,8 %) i miłość (35,4%), a główną rolę w procesie edukacji prorodzinnej odgrywają rodzice (91,7%) i szkoła (41,7%). Warto przy tym zwrócić uwagę, że dla młodzieży mieszkającej w Olsztynie większe znaczenie niż dla ich koleżanek i kolegów z innych miast mają takie wartości jak: "potrzeby materialne" (O-18,9%; IM-14,3%), "kariera" (OL-15,5%; IM-7,6%) czy hobby (OL-11,1%; IM-2,5%). (Skróty: O - ogółem, OL – Olsztyn, IM – inne miasta).

Szerzej z wynikami badań można zapoznać się w publikacji „Prorodzinna formacja w szkole, w: Rodzina we współczesnej Europie - stabilność i zmiana”, red. M. Tunkiewicz, H. Tryk, ; Olsztyn 2015, s. 177- 198.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 1

Tabela 2. Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 1

Lp.	Wyszczególnienie	2013	2014	2015
1.	*Liczba szkół realizujących przedmiot „Wychowanie do życia w rodzinie”	1 096	853	1 241
2.	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach „Wychowanie do życia w rodzinie”;	48 397	67 418	66287
3.	Procent uczniów uczestniczących w zajęciach „Wychowanie do życia w rodzinie”;	19,52%	57%	43%
4.	Wzrost liczby poradni małżeńskich;	61	**13	***26
5.	Liczba uczestników kursów przedmałżeńskich	7 500	6 356	6278
6.	Liczba prac badawczych	1	1	****

Źródło: Opracowanie własne ROPS w oparciu o dane przesłane przez Kuratorium Oświaty w Olsztynie, Wydział Teologii UWM w Olsztynie, kurie diecezjalne z terenu województwa warmińsko-mazurskiego oraz Urząd Statystyczny.

* Wskaźnik poza programem. Dopisano dla lepszej przejrzystości obliczenia pozostałych wskaźników.

** Informacje uzyskane z Diecezji Elbląskiej

*** Informacje uzyskane z Archidiecezji Warmińskiej i Diecezji Elbląskiej

**** Nie otrzymaliśmy danych.

Cel szczegółowy 2. *Wzrost społecznej świadomości roli rodziny jako podstawowego środowiska funkcjonowania człowieka*

1) *Inicjowano opracowywanie gminnych programów wspierania rodziny i realizacji polityki prorodzinnej*

Poniżej przedstawione zostały dane uzyskane w badaniu ankietowym przeprowadzonym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w styczniu i lutym 2016 roku.

W 2014 roku spośród 83 gmin, które nadesłały ankiety monitorujące posiadanie samodzielnych programów polityki prorodzinnej deklarowało 23 JST.

W 2015 roku spośród 91 gmin które nadesłały ankiety monitorujące posiadanie samodzielnych programów polityki prorodzinnej deklarowało 29 JST. Były to m.in. Gminne program/system profilaktyki nad dzieckiem i rodziną, Program Działań Prorodzinnych wraz z systemem przeciwdziałania przemocy, Program Karta Dużej Rodziny, Gminny Program wspierania rodziny.

Realizowanie programów, w których zawarte są elementy polityki prorodzinnej wskazało 41 Gmin w 2014 roku i 47 w 2015 roku. Wymieniano m.in.:

- Gminny program wspierania rodziny
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy o Problemom Alkoholowym ,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
- Program Rozwoju Usług Społecznych
- Program Karta Dużej Rodziny

2) *Inicjowano opracowywanie powiatowych programów wspierania rodziny, rozwoju systemu pieczy zastępczej i realizacji polityki prorodzinnej*

W 2014 roku w badaniu ankietowym udział wzięło 14 powiatów, spośród których 1 powiat – działdowski wskazał posiadanie odrębnego programu dotyczącego polityki prorodzinnej. Był to powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej.

W 2015 roku spośród 15 powiatów które nadesłały informacje posiadanie samodzielnych programy polityki prorodzinnej deklarowało 2 powiaty – piski i mrągowski. W obu przypadkach wskazano powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej.

Natomiast realizowanie programów, w których zawarte są elementy polityki prorodzinnej wskazało 10 powiatów w 2014 roku i 7 w 2015 roku. Wymieniano m.in.:

- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar
- Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
- Zintegrowany system pomocy rodzinom
- Powiatowe Programy pomocy dziecku i rodzinie

3) *Wspierano rozwój inicjatyw prorodzinnych w zakresie pomocy w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny i ukazywaniu pozytywnych wzorców*

Komisje ds. Rodziny

Dużym wsparciem dla opracowywania oraz realizacji działań prorodzinnych w środowiskach lokalnych byłyby samorządowe Komisje ds. Rodziny. Jednak ich liczba jest bardzo znikoma.

W roku 2014 funkcjonowały jedynie w dwóch gminach miejskich: Ełku i Ostródzie oraz w dwóch powiatach: elbląskim i ełckim. W roku 2015 funkcjonowały 3 gminne Komisje ds. Rodziny i 2 powiatowe

Pełnomocnik Burmistrza/Wójta ds. Rodziny

Podobnie nie ma w gminach świadomości potrzeby powołania Pełnomocnika Burmistrza/Wójta ds. Rodziny, który by inspirował oraz integrował działania kierowane do rodzin i osób chcących założyć rodzinę w danym środowisku lokalnym. Z uzyskanych danych wynika, że w roku 2014 ww. Pełnomocnik działał na terenie 6 gmin (gminy Lelkowo, Małdyty i Piecki oraz 3 miasta Giżycka, Młynar i Pieniężna) . W 2015 roku liczba to uległa zmniejszeniu do 4 (Elbląg, Małdyty, Giżycko, Olsztyn).

Dla porównania w 2013 roku Pełnomocnicy działali na terenie 2 gmin: Lelkowa i Piecek i 2 miast: Giżycka i Pieniężna.

Rada ds. Rodzin w 2014 roku funkcjonowała na terenie 2 miast: Olsztyn i Ostróda, natomiast w 2015 roku tylko jedno miasto zgłosiło funkcjonowanie takiego organu: Ełk.

Promocja pozytywnego wizerunku rodziny w mediach

Istotnym elementem oddziaływania prorodzinnego w gminach i powiatach było nagłaśnianie przedsięwzięć realizowanych w ramach XVI i XVII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny. Inicjatywy była szeroko upowszechniane dzięki mediom. Przy organizacji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny Samorząd Województwa w latach 2014-2015 podobnie jak w latach ubiegłych, współpracował z Radiem Olsztyn S.A., Oddziałem Terenowym TVP S.A. w Olsztynie i Gazetą Olsztyńską. Ponadto w 2014 po raz pierwszy podjęto współpracę z Gazetą Nasz Olsztyniak oraz Radiem Plus, a w 2015 również z tygodnikiem Gość Niedzielny.

Dodatkowo w ramach Dni Rodziny w 2014 roku szeroką promocję pozytywnego wizerunku rodziny przeprowadził Nasz Olsztyniak. Na łamach gazety odbył się Plebiscyt Rodzinny, w ramach którego czytelnicy wysyłając smsy głosowali na: firmę przyjazną rodzinie, inicjatywę przyjazną rodzinie oraz przyjaciela rodziny. Spośród zgłoszonych przedsięwzięć, inicjatyw i osób wyróżniono zwycięzców: w pierwszej kategorii pierwsze miejsce zajął salon zabaw dla dzieci Warmiolandia z Olsztyna, w Kategorii drugiej: Zawody wędkarskie "Z Rodziną na Ryby" organizowane przez Lokalną Grupę Rybacką Pojezierze Olsztyńskie. Przyjacielem rodziny została natomiast Rodzina Korzunowiczów, która prowadzi nieformalny teatr rodziny Korzunowiczów w Olsztynie. Czytelnicy Naszego Olsztyniaka docenili także działania podejmowane przez Samorząd Województwa – Warmińsko-Mazurskie Dni rodziny zostały wyróżnione w kategorii inicjatywa przyjazna rodzinie.

W 2015 roku na portalu internetowym Gościa Niedzielnego utworzona została oddzielna zakładka poświęcona XVII Warmińsko-Mazurskim Dniom Rodziny.

Ponadto Członkowie Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego brali udział w audycjach poruszających tematy małżeństwa, rodziny oraz wychowania dziecka emitowanych na antenie m. in. Radia Olsztyn i Radia Plus.

Działania tego typu pomagają w budowaniu klimatu szacunku do rodziny, jako podstawowego środowiska życia i rozwoju człowieka. Poszerzały również grono lokalnych partnerów, współdziałających na rzecz poprawy warunków życia rodzin w środowiskach lokalnych.

Działania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

W ramach Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej we współpracy z działającą przy Marszałku Województwa Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego od 1999 roku organizuje Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny.

Co roku, odpowiadając na potrzebę wzmocnienia rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu, przedsięwzięcie koncentruje się wokół innego aspektu życia rodzinnego i społecznego. W 2014 roku Dni Rodziny odbyły pod hasłem „Rodzina fundamentem życia społecznego”, natomiast w 2015 roku „Rodzina drogowskazem życia”

Przygotowania do organizacji Dni Rodziny rozpoczynają się jak co roku już w listopadzie roku poprzedzającego dane przedsięwzięcie. Wtedy to, na spotkaniu zespołu programowego, wybierane jest hasło przewodnie. Kolejne spotkania robocze odbywają się w lutym oraz kwietniu. Systematyczny kontakt z lokalnymi organizatorami oraz szeroka promocja (poprzez biuletyn wydawany dwa razy do roku i plakat) przedsięwzięcia sprawia, że każdym Warmińsko-Mazurskim Dniom Rodziny towarzyszy wiele różnorodnych inicjatyw.

W 2014 roku, w ramach Dni Rodziny tj. między 15 maja, a 12 czerwca, odbyło się prawie tysiąc wydarzeń m.in. wykładów, warsztatów, lekcji w szkole, festynów, imprez sportowych, rajdów rodzinnych w których organizację zaangażowało się ponad 580 różnych podmiotów itp. W 2015 roku liczba zgłoszonych inicjatyw przekroczyła 1 tys., a liczba zaangażowanych podmiotów wzrosła do 700.

Co roku obchody Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny rozpoczynają się uroczystą Inauguracją w dniu 15 maja. Konferencję organizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej we współpracy z Radą ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego i współudziale Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego. Rok rocznie uroczystości towarzyszą wystąpienia członków komitetu honorowego oraz wykłady inauguracyjne.

W 2014 roku wykład wygłosili: Pan Mieczysław Wojciechowski, psycholog i terapeuta, który przybliżył słuchaczom role emocji w rodzinie i ich znaczenie dla rozwoju społecznego jednostki oraz Pan Ireneusz Jabłoński, eksperta Centralnej Aplikacji Statystycznej, który w swoim wystąpieniu starał się odpowiedzieć na pytanie: Jak budować siłę ekonomiczną polskich rodzin.

W 2015 roku wykład inauguracyjny poprowadziła Pani dr hab. Ewa Kantowicz, profesor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Pani profesor zwróciła szczególną uwagę na przeobrażenia stylu życia i modelu funkcjonowania rodzin jakie dokonują się na skutek zmian społeczno-ekonomicznych. Wokół niniejszego problemu toczyła się również dyskusja panelowa, w której udział wzięli: Pan Mirosław Arczak, prezes Stowarzyszenia „Młyn”, Pani Anna Jędrzejewska, pedagog szkolny i Rzecznik Praw Ucznia w SP 30, Pani Elżbieta Skaskiewicz, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olsztynie oraz dr Krzysztof Szulborski, socjolog.

Obchody Dni rodziny kończy uroczyste Zakończenie Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w dniu 12 czerwca. W 2014 roku gospodarzem Zakończenia było miasto i powiat Giżycko, natomiast w 2015 Gmina Piecki.

Z uwagi na rozmiar przedsięwzięcia i czas potrzebny na zebranie danych nt. inicjatyw organizowanych w ramach Dni uroczyste podsumowanie Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny odbywa się zawsze w październiku. Konferencję podsumowującą Dni Rodziny organizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej we współpracy z Radą ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego i współdziałale Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego. W czasie konferencji prezentowane są najciekawsze inicjatywy. Jest to również moment, w którym nagradzani zostają laureaci konkursów organizowanych w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni rodziny – Wojewódzkiego Konkursu Literackiego, Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego oraz Grafiki Komputerowej, a także Konkursu „Ośmiu Wspaniałych” promującego wolontariat młodzieżowy.

W 2014 roku w celu wzmocnienia współpracy z mediami wręczono oficjalne podziękowania patronom medialnym tego ważnego wydarzenia. Natomiast w 2015 roku po raz pierwszy wręczono dyplom z podziękowaniem dla organizatora uroczystego zakończenia.

O znaczeniu Warmińsko Mazurskich Dni Rodziny najlepiej świadczy jej zasięg. W 2014 roku w ich organizację włączyło się 58 gmin i 13 powiatów (o 2 gminy więcej niż w roku poprzednim), a w 2015 roku 60 gmin i 15 powiatów. Najważniejsze inicjatywy co roku umieszczane są w Biuletynach Rady.

4) Promowano i współorganizowano konkursy dotyczące rodziny

W ramach Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny promowano następujące konkursy:

W 2014 roku:

- XI Wojewódzki Konkurs Literacki „Dlaczego rodzina....”.
- XI Wojewódzki Konkurs Plastyczny i Grafiki Komputerowej „Z rodziną w przyszłość”
- XX edycję Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”

Ogłoszenie wyników oraz wręczenie nagród i wyróżnień laureatom konkursów odbyło się 24.10.2014 r. podczas konferencji podsumowującej XVI Dni Rodziny.

W 2015 roku :

- XII Wojewódzki Konkurs Literacki „Trwałe, kochające się małżeństwo gwarantem szczęścia rodzinnego i osobistego”
- XII Wojewódzki Konkurs Plastyczny i Grafiki Komputerowej „Potencjał miłości w rodzinie gości”
- XX edycję Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”

Ogłoszenie wyników oraz wręczenie nagród i wyróżnień laureatom konkursów odbyło się 23.10.2015 r. podczas konferencji podsumowującej XVI Dni Rodziny.

Ponadto, w ramach XVII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny promowano również II Edycję Konkursu Wiedzy o Rodzinie – „Rodzina Drogowskazem Życia” organizowanego przez Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie pod patronatem Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty w Olsztynie

5) Propagowano przez Samorząd Województwa wydawnictwa, strony internetowe, przekazy medialne ukazujące prawidłowy model życia rodzinnego

Na stronie internetowej Urzędu m.in. w zakładce POLITYKA SPOŁECZNA, w dziale RODZINA-ŚWIADCZENIA-POMOC zamieszczane były systematycznie artykuły, materiały dotyczące problematyki rodzinnej oraz bieżące informacje związane ze spotkaniami, inicjatywami w ramach przygotowywania XVI i XVII Dni Rodziny oraz wiele przykładów zrealizowanych działań w środowiskach lokalnych, w ramach Dni Rodziny.

Ponadto na spotkaniach organizowanych przez Samorząd Województwa udostępniane są wydawnictwa o tematyce związanej z systemem wspierania rodziny. Jednym z nich jest wydawany cyklicznie Biuletyn Rady ds. rodzin województwa warmińsko-mazurskiego. W latach 2012-2015 ukazało się osiem numerów tej publikacji: 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34 i 35. Zawierały m.in. informacje dotyczące przebiegu Dni w środowiskach lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem relacji z Inauguracji oraz Zakończenia Dni, danych statystycznych dotyczących przebiegu Dni, dokumentacji fotograficznej wybranych przedsięwzięć z terenu województwa oraz informacji o organizowanych konkursach wojewódzkich i ogólnopolskich.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 2

Tabela 3. Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 2

Lp.	Wyszczególnienie	2013	2014	2015
1.	Liczba gminnych programów dotyczących wspierania rodziny i realizacji polityki prorodzinnej	2	*41	*47
2.	Liczba powiatowych programów dotyczących wspierania rodziny, rozwoju systemu pieczy zastępczej i realizacji polityki prorodzinnej	1	10	7
3.	Wzrost liczby gminnych komisji ds. rodziny	3	2	3
4.	Wzrost liczby powiatowych komisji ds. rodziny	2	2	2
5.	Liczba konkursów dot. rodziny, organizowanych we współpracy z Samorządem Województwa	3	3	3
6.	Liczba informacji zamieszczonych w danym roku na stronie Urzędu Marszałkowskiego, dotyczących spraw rodziny	55	15	16
7.	Liczba szkół realizujących przedmiot „Wychowanie do życia w rodzinie”	1 096	853	1 241
8.	Co najmniej 70% gmin włączających się w kolejne edycje Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	50%	50%	52%
9.	100% powiatów włączających się w kolejne edycje Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	79%	68%	79%

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych przez ROPS w styczniu 2015 r. i 2016 r. oraz Kuratorium Oświaty w Olsztynie

* Liczba gminnych programów, w których realizowano elementy polityki prorodzinnej

(Odpowiedzi udzieliło 91 gmin)

Cel szczegółowy 3. *Wzrost umiejętności rodziców w procesie wychowania dzieci*

i młodzieży

1) Inicjowano, propagowano i współdziałano przy „Szkołach dla rodziców i wychowawców”

Według danych, uzyskanych na podstawie ankiet z lokalnych samorządów w roku 2014 program profilaktyczno-edukacyjny „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” realizowany był na terenie województwa w formie warsztatowej przez 37 podmiotów w 25 gminach, oraz 12 podmiotów w 10 powiatach. Łącznie zrealizowano 113 cykli warsztatowych, w których udział wzięło 813 osób.

W 2015 roku liczba podmiotów realizujących „Szkołę dla rodziców” wzrosła do 42 w 20 gminach. W powiatach liczba podmiotów realizujących tą formę wsparcia pozostała bez zmian. Łącznie w zajęciach udział wzięło 1485 osób.

Z uwagi na korzyści, jakie płyną z realizacji ww. programu Samorząd Województwa zaangażował się w działania informujące o możliwości skorzystania z tego typu wsparcia. Podczas konferencji zorganizowanej w dn. 19 września 2014 roku pt. „Rola współpracy między JST i NGO w tworzeniu kompleksowego, zintegrowanego systemu wspierania rodziny” zaprezentowano przykład współpracy pomiędzy Sądem Rejonowym w Szczytnie i Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną Szczytnie w organizowaniu warsztatów „Szkoły dla rodziców” skierowanych do rodziców zagrożonych ograniczeniem praw rodzicielskich. Współpraca ta to znakomity przykład tego, że metoda ta może być stosowana w celu korekcji dysfunkcji w relacjach z dziećmi lub wychowankami.

Ww. dobra praktyka przedstawiona została również podczas seminarium szkoleniowego pt. „Tworzenie kompleksowego systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w oparciu o współpracę PCPR, Sądu i Prokuratury” dla Dyrektorów PCPR i Sędziów Sądów Rodzinnych, które odbyło się w dniach 16-17 kwietnia 2015.

2) Propagowano tworzenie placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie opiekuńczej (w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych), specjalistycznej i w formie pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawcę oraz propagowanie współuczestniczenia rodziców w zajęciach

Świetlice socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wspiera i rekomenduje projekty gmin w staraniach o dofinansowanie w ramach programu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej „Świetlica, Praca i Staż – socjoterapia w środowisku gminnym” w poszczególnych edycjach tego programu.

W 2014 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przyjął 9 projektów złożonych przez 5 samorządów gminnych oraz 4 projekty organizacji pozarządowych z terenu województwa. Spośród nich wybrano 5 najlepszych i zarekomendowano ich realizację do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Rok 2015 był rokiem, w którym wpłynęło najwięcej ofert do rekomendacji. Z 15 projektów wybrano i zarekomendowano do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej 5 projektów z województwa warmińsko-mazurskiego – realizatorami projektów byli: Świetlica Socjoterapeutyczna w Szalstrach z Gminy Jonkowo, Ośrodek Wsparcia dla Dzieci i Młodzieży z Olsztyna, Gminny Ośrodek Kultury

w Łukcie, Stowarzyszenie „ALTERNATYWA” z Ełku oraz Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morażu. Z pośród nich Ministerstwo do dofinansowania wybrało Gminę Jonkowo. Dofinansowanie z Ministerstwa wynosi 40 tys. złotych.

Tabela 9. Liczba świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo – wychowawczych w Województwie Warmińsko – Mazurskim

Rok	Świetlice socjoterapeutyczne		Świetlice opiekuńczo – wychowawcze	
	Liczba jednostek	Liczba uczestników	Liczba jednostek	Liczba uczestników
2013	64	1 969	182	5 411
2014	56	1 984	183	6 375
2015	55*	1 731*	217*	6 753*

Źródło: Dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

* Opracowanie ROPS na podstawie danych przesłanych ze 116 gmin – dane pełne zbierane są przez PARPA w systemie elektronicznym. Zostaną opracowane w IV kwartale 2016 r.

Placówki wsparcia dziennego

Placówka wsparcia dziennego wspiera funkcje opiekuńcze i wychowawcze rodziny. Może być prowadzona w formie:

- 1) opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.
- 2) specjalistycznej - organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne; realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.
- 3) pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę, polegającej na działaniach animacyjnych i socjoterapeutycznych. Praca podwórkowa realizowana jest w Województwie jedynie na terenie powiatu Ełckiego przez pedagogów ulicy.

W 2014 r. na terenie województwa działało łącznie 107 tych instytucji. W 2015 roku ich liczba zmalała do 104.

Szczegółowy wykaz ww. placówek znajduje się na stronie internetowej www.portal.warmia.mazury.pl w zakładce POMOC SPOŁECZNA, pod zakładce POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA

3) Promowano współpracę lokalnych podmiotów z rodzicami (tj. przedszkoli, szkół, parafii, ośrodków kultury, sportu itp.) w sprawach wychowawczych

Działanie to było realizowane poprzez realizację Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny oraz ich promocję w celu włączenia jak największej liczby samorządów w ich organizację. Rok, rocznie w ramach Dni Rodziny samorządy lokalne organizują szereg inicjatyw takich jak festyny, pikniki, przedstawienia, biegi uliczne, które mają na celu otwarcie instytucji na potrzeby środowisk lokalnych oraz ich aktywizację.

Dużą pomocą dla rodziców w rozwiązywaniu wielu dylematów wychowawczych był udział w warsztatach, w ramach programu profilaktyczno-edukacyjnego „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” opisanych w *Działaniu 3.1*. Warto w tym miejscu zaznaczyć,

że z roku na rok wzrasta liczba szkół, które proponują rodzicom warsztaty lub zajęcia, w konwencji „Szkoly dla Rodziców i Wychowawców”

4) Promowano tworzenie klubów i grup wsparcia dla rodziców

Działanie to było realizowane w ramach wspierania rozwoju programu profilaktyczno-edukacyjnego „Szkoly dla Rodziców i Wychowawców”.

Dodatkowo w ramach ww. działania podczas konferencji nt. „Roli współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi przy tworzeniu kompleksowego, zintegrowanego systemu wspierania rodziny” zorganizowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w dniu 19 września 2014 roku zaprezentowano dobrą praktykę z tego zakresu. Pan Janusz Szreder, koordynator pieczy zastępczej zaprezentował prowadzoną przez siebie grupę wsparcia dla rodziców zastępczych. Grupa funkcjonuje aby rodzice zastępczy mogli dzielić się doświadczeniem w pokonywaniu trudności związanych z wychowywaniem dzieci objętych rodzinną pieczą zastępczą. Jest także miejscem w którym mogą oni podnosić swoje kompetencje. Spotkania grupy, w zależności od tematu, przybierają różną formę –dyskusje, opowiadanie własnych historii związanych z problemem, rozmowy o uczuciach, przyswajanie przydatnej wiedzy czy umiejętności, wystąpienie zaproszonego gościa - np. specjalisty i inne działania, które pomagają budować pewność siebie i zaradność rodziców zastępczych.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 3

Tabela 5. Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 3

Lp.	Wyszczególnienie	2013	2014	2015
1.	80% gmin, na terenie, których prowadzone są warsztaty w ramach programu „Szkoly dla Rodziców i Wychowawców”	13,79%	21,55%	17,20%
2.	Wzrost liczby osób uczestniczących w warsztatach w ramach „Szkoly dla Rodziców i Wychowawców”	1070	813	1485
3.	Wzrost liczby placówek wsparcia dziennego	*106	*107	*104
4.	100% gmin, w których funkcjonują placówki wsparcia dziennego	**	**	**
5.	100% powiatów, w których funkcjonują placówki wsparcia dziennego	**	**	**

Źródło: Dane własne ROPS - Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2015 dla województwa warmińsko- mazurskiego

* Liczba placówek prowadzonych przez JST oraz inny podmiot

W tym placówki wsparcia dziennego wg. Infrastruktury Pomocy Społecznej dostępnej na stronie internetowej www.wrota.warmia.mazury.pl w zakładce POMOC SPOŁECZNA, pod zakładce POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA oraz świetlice socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze wg. danych uzyskanych z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1.

** Brak danych z podziałem na gminy i powiaty.

Cel szczegółowy 4. Rodzina bardziej samodzielna ekonomicznie oraz aktywniejsza społecznie i zawodowo

1) Promowano aktywność młodego pokolenia, m. in. w ramach wolontariatu – np. Samorządowy Konkurs „Ośmiu Wspaniałych”

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego od 2000 roku systematycznie współpracuje z Fundacją „Świat na TAK” z Warszawy, promując w województwie kolejne edycje Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”.

Najciekawsze, najbardziej wartościowe formy młodzieżowego wolontariatu są w tym konkursie nagradzane na poziomie gminnym/powiatowym oraz na forum krajowym poprzez wybór „Ósemki Wspaniałych”.

Jak co roku, także w latach 2014-2015 laureaci edycji gminnych i powiatowych oraz ich rodzice, a także opiekunowie młodych wolontariuszy otrzymali listy gratulacyjne Marszałka Województwa Warmińsko -Mazurskiego podczas Podsumowania Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

Ponadto informacje nt. konkursu są udostępniane na stronie internetowej Urzędu oraz w Biuletynie Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

2) Wspierano rozwój podmiotów umożliwiających aktywne spędzanie wolnego czasu, form aktywności w ramach dostępnej bazy oraz organizacji zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży, zwłaszcza na terenach wiejskich

Działania te w imieniu Samorządu Województwa realizował m.in. Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa. W 2014 roku samorząd województwa warmińsko-mazurskiego przeznaczył ponad 400 tys. zł. na dofinansowanie inicjatyw w ramach konkursu „Aktywna Wieś Warmii, Mazur i Powiśla”, w roku 2015 blisko 500tys.zł.

Gminy mogły otrzymać dofinansowanie na realizację takich operacji jak np. zagospodarowanie terenów rekreacyjnych i miejsc spotkań wiejskich, urządzenie i modernizacja miejsca rekreacji dla dzieci i młodzieży, a także świetlic wiejskich.

Celem konkursu jest zwiększenie poziomu zaangażowania społeczności obszarów wiejskich w realizację przedsięwzięć w swoim otoczeniu, a także poprawa warunków życia ludności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego, poprawa estetyki miejscowości oraz wzrost atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich.

W ramach omawianego konkursu w 2014 roku dofinansowanie uzyskały 42 projekty na łączną kwotę 405 tys. Zł, natomiast w 2015 wsparto 52 projekty, a łączna wartość pomocy finansowej ze środków własnych samorządu województwa wyniosła ponad 492 tys. złotych

3) Współpracowano z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, w obszarze form aktywizacji zawodowej rodzin oraz ukazywania zagrożeń związanych z podejmowaniem pracy w „szarej strefie”

W 2014 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, głównie poprzez redystrybucje środków Unii Europejskiej, wspierał inicjatywy na rzecz aktywizacji zawodowej osób i rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji socjalno- bytowej, a także

na rzecz otoczenia społecznego osób bezrobotnych (ze szczególnym uwzględnieniem członków rodzin i in. osób zależnych).

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej pełnił rolę Instytucji Pośredniczącej we wdrażaniu Priorytetu VII *Promocja Integracji Społecznej*, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Co roku, w ramach poszczególnych działań ww. priorytetu ogłaszane były konkursy, dzięki którym różne podmioty i instytucje mogły otrzymać dofinansowanie na realizację projektów.

Projekty systemowe w ramach Działania 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji

Działanie 7.1 skierowane było wyłącznie do Ośrodków Pomocy Społecznej (poddziałanie 7.1.1), Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (poddziałanie 7.1.2) oraz Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej (w ramach poddziałania 7.1.3 omawianego w dalszej części opracowania).

W 2014 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przyjął do dofinansowania 105 projektów systemowych na łączną kwotę 27 033 025,62 zł.

W ramach ww. konkursów wsparciem w postaci różnych form aktywnej integracji i pracy socjalnej zostało objętych 3 615 osób.

Realizacja projektów systemowych została zakończona wraz z końcem 2014 roku. W roku 2015 nie były przyjęte do realizacji żadne projekty w ramach Działania 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji.

Projekty konkursowe w ramach Działania 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej

W ramach działania 7.2 możliwe było realizowanie projektów konkursowych mających na celu aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (poddziałanie 7.2.1) oraz wsparcie ekonomii społecznej (poddziałanie 7.2.2). Projekty te mogły być realizowane przez wszystkie podmioty działające w obszarze integracji społecznej, w tym stowarzyszenia i fundacje.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2014 roku w ramach Działania 7.2 dofinansował 37 projektów na łączną kwotę ponad 32 189 237,73zł. Wsparciem objętych zostało 3 213 osób, ponad 35% z nich po zakończonym udziale w projektach znalazło zatrudnienie. W 2015 roku dofinansowano 39 projektów o łącznej wartości 58 708 541,56 zł. Wsparciem w ramach projektów w 2015 roku objętych zostało 1 614 osób, ponad 25% z nich po zakończonym udziale w projektach znalazło zatrudnienie.

W wyniku wsparcia dotacyjnego dla spółdzielni socjalnych w ramach poddziałania 7.2.2 PO KL 2007-2013 w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2015 powstało łącznie 52 spółdzielnie socjalne.

Z uwagi na wysokie bezrobocie oraz zagrożenie ubóstwem występujące w województwie warmińsko-mazurskim promocja i rozwój systemu przedsiębiorstw i organizacji oraz towarzyszące im uregulowania prawne stanowiły szansę na aktywizację zawodową

i społeczną grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym, a tym samym poprawę jakości życia mieszkańców Warmii i Mazur.

Projekty konkursowe w ramach Działania 7.4 Niepełnosprawni na rynku pracy

Realizacja Działania 7.4 wynikała z nowelizacji Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, które obowiązywało od 1 stycznia 2012 r.

W 2014 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przyjął do dofinansowania 6 projektów na łączną kwotę 3 565 874,39zł. W projektach ukierunkowanych na aktywizację osób niepełnosprawnych udział wzięło 169 osób. W 2015 roku w ramach działania dofinansowano 4 projekty o łącznej wartości 5 851 672,73 zł. Udział w projektach zakończyło 217 osób.

Praca w „szarej strefie”

Uwarunkowania geograficzne województwa warmińsko-mazurskiego sprawiają, że mieszkańcy regionu mają dużą możliwość wykonywania prac dorywczych np. w czasie sezonu turystycznego w hotelarstwie, gastronomii i zbiorach sezonowych np. w czasie zbiorów w rolnictwie, przy czym często jest to tzw. Praca „na czarno”.

Wprowadzenie od lipca 2012 roku Małego Ruchu Granicznego znacznie ułatwiło regularne przekraczanie granicy między Polską i Rosją mieszkańcom północno-wschodnich powiatów Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Wg. danych Urzędu Statystycznego w 2014 roku odnotowano ponad 3,2 mln odpraw Polaków na ww. granicy (na podstawie ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za Granicą w 2014r, GUS, listopad 2015). W roku 2015 liczba ta wyniosła prawie 3mln.

Najczęściej kupowanymi produktami podczas takich wyjazdów są tańsze tam paliwo, alkohol, wyroby tytoniowe i wyroby cukiernicze, które można sprzedać z zyskiem w kraju. W ten sposób wielu bezrobotnych utrzymuje się z handlu przygranicznego.

4) Promowano dobre praktyki (organizowane konkursy, działania finansowane z EFS, firmy rodzinne, agroturystyka itp.)

Najciekawsze inicjatywy i najlepsze rozwiązania – najczęściej realizowane w ramach projektów unijnych - promowane były na stronie internetowej [tut.](#) Urzędu.

Ponadto Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego rokrocznie współorganizował konkursy, których ideą jest promowanie najlepszych inicjatyw społecznych. Są to m.in.

Konkurs „Godni Naśladowania”

Tytuł Godnego Naśladowania przyznawany jest w ośmiu kategoriach:

1. Najlepsza inicjatywa organizacji pozarządowych,
2. Najlepsza inicjatywa samorządu we współpracy z organizacjami pozarządowymi,
3. Najlepiej działający podmiot dialogu społecznego i obywatelskiego województwa warmińsko-mazurskiego,
4. Najlepsza inicjatywa na rzecz osób starszych w województwie warmińsko-mazurskim,
5. Animator Społeczny,

6. Najlepszy produkt ekonomii społecznej,
7. Najlepsza inicjatywa organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego o charakterze międzynarodowym,
8. Grupa Młodzieżowa z Warmii i Mazur Godna Naśladowania Konkurs.

Na szczególną uwagę zasługuje w tym miejscu kategoria 5. Animator Społeczny. W ramach tej kategorii nagradzani są ludzie, którzy aktywnie działają na rzecz środowiska lokalnego integrując dzieci i młodzież oraz dorosłych mieszkańców na rzecz dobra wspólnego. W 2014 roku kapituła konkursu przyznała nagrodę główną i 2 wyróżnienia w tej kategorii. Nagrodę główną otrzymała Pani Beata Jarosz z Wilcząt w pow. braniewskim. Wyróżnienia otrzymały: Pani Bożena Chrostowska z Olsztyna i Pani Anna Nowokolska z miejscowości Jeziorowskie w gminie Kruklanki. W roku 2015 roku Statuetkę oraz nagrodę w wysokości 1000 zł otrzymał Paweł Wilk związany z Ełckim Stowarzyszeniem Aktywnych STOPA, wyróżnienie przyznano dla Ewy Nisiewicz, prezes Fundacji „Teraz My” w Sępach.

Wyróżnienie „Ambasador EFS”

Było ono przyznawane podmiotom, które są wyjątkowo aktywne w obszarze edukacji, rynku pracy i integracji społecznej oraz efektywnie wykorzystują szanse, jaką dawał Europejski Fundusz Społeczny. Tytuł Ambasadora EFS 2014 zdobyły Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. Kotarbińskiego w Olsztynie i Elbląski Park Technologiczny realizujący w partnerstwie projekt „Rozwój przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego poprzez wsparcie sektora nauki w zakresie innowacyjnych rozwiązań”. Ponadto przyznano nagrody i tytuły „Dobre Praktyki PO KL na Warmii i Mazurach” w czterech kategoriach:

- I) Rynek pracy: Elbląskiej Radzie Konsultacyjnej Osób Niepełnosprawnych za projekt „Praca = Samodzielność”
- II) Integracja społeczna: Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa za projekt „Inwestuj w siebie - reintegracja zawodowa i społeczna”
- III) Przedsiębiorczość/transfer wiedzy: Kates Polska Sp. z o.o. za projekt „Budowanie konkurencyjności Kates Polska sp. z o.o. w oparciu o potencjał człowieka”
- IV) Edukacja: Stowarzyszeniu Ośrodek Rozwoju Współpracy Międzyregionalnej Intermarium za projekt „Akademia Młodych Inżynierów”.

W 2014 roku Gala Ambasadora EFS, w związku z zakończeniem okresu programowania, odbyła się po raz ostatni.

5) *Promowano wprowadzanie przez przedsiębiorców elastycznych form pracy i czasu zatrudnienia, korzystnych dla organizacji życia rodzinnego*

W ramach realizacji niniejszego działania prowadzono promocję Programu Polityki Rodzinnej Prezydenta RP „Dobry Klimat dla rodziny”. Wśród szczególnie istotnych rekomendacji Programu, obok Karty Dużej Rodziny, znalazły się zapisy dotyczące ograniczenia skali pracy ponadwymiarowej, bardziej powszechnego stosowania sprzyjającej rodzicom elastycznej organizacji czasu pracy i pracy w niepełnym wymiarze, a także wprowadzenia elastycznego systemu urlopów związanych z opieką nad małym dzieckiem.

Korzystną zmianą dla życia rodzinnego jest niewątpliwie wprowadzenie od 17 czerwca 2013 roku dłuższego urlopu macierzyńskiego. Wydłużenie to ma miejsce poprzez możliwość

skorzystania z 26 tygodniowego rodzicielskiego bezpośrednio po 20 tygodniowym urlopie macierzyńskim.

Temat ten został także poruszony przez Pana Ireneusza Jabłońskiego, eksperta Centrum im. Adama Smitha w Warszawie podczas Inauguracji XVI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w dniu 15 maja 2014 roku. Podczas konferencji przedstawił on pokrótce tezy raportu „Depopulacja – czas na zmiany na opolskim rynku pracy” przygotowanego przez ww. Fundację dla Opola . Jedną z rekomendacji raportu było wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia.

6) Promowano i wdrażano plan działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, z uwzględnieniem poprawy sytuacji ekonomicznej rodzin.

Pierwszym dokumentem programowym wyznaczającym kierunki rozwoju ekonomii społecznej w województwie, ujmującym całościowo problematykę rozwoju sektora ekonomii społecznej jako istotny element polityki regionalnej w zakresie zatrudnienia i integracji społecznej był Regionalny Plan Działań na Rzecz Promocji i Upowszechniania Ekonomii Społecznej w Województwie Warmińsko-Mazurskim (RPDES), przyjęty przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego 15 listopada 2011 roku.

W związku z przyjęciem Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz zaistniałą potrzebą aktualizacji RPDES, Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął decyzję o rozpoczęciu procesu opracowania Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020 (WPRES). Program został przyjęty przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w dniu 21 lipca 2015 roku uchwałą Nr 37/405/15/V.

WPRES wyznacza główne cele Samorządu Województwa w obszarze ekonomii społecznej, w tym działania, ich realizatorów oraz źródła finansowania. Został opracowany metodą partycypacyjną z udziałem 24 osób, wchodzących w skład Zespołu ds. opracowania Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020.

Poniżej przedstawiono dane statystyczne zebrane w trakcie monitoringu RPDES za rok 2014 oraz WPRES za rok 2015:

Kluby Integracji Społecznej

Działalność KISów ukierunkowana jest na udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy.

Według rejestru prowadzonego przez Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie w Regionie w 2014 roku zarejestrowanych było 43 Klubów Integracji Społecznej z czego 3 z zawieszoną działalnością. W roku 2015 liczba zarejestrowanych KISów zmalała do 39, z czego rzeczywiście funkcjonuje 31.

Wsparciem w ramach Klubów Integracji Społecznej objęto w 2014 łącznie 5 197 osób, a 942 osoby znalazły zatrudnienie po ukończeniu tzw. Ścieżki usamodzielnienia ekonomicznego. W 2015 roku różnego rodzaju wsparciem organizowanym przez KIS-y (zarejestrowane i niezarejestrowane) objęto łącznie 2.594 osoby z tego 635 osób stanowili uczestnicy zajęć organizowanych przez KIS. W 2015 r. po zakończeniu zajęć w KIS zatrudnienie, zgodnie z dwiema wskazywanymi ścieżkami podjęło 1031 osób

Spośród 635 uczestników zajęć organizowanych przez kluby w 2015 roku zaledwie 2 osoby nie ukończyły programu reintegracji społeczno-zawodowej. W 2014 roku programu reintegracji nie ukończyło 12 % uczestników.

W poszukiwaniu pracy pomagają uczestnikom 75% klubów. Ponad 62% podmiotów prowadzi porady psychologiczne, spotkania z doradcą zawodowym (53%).

Centra Integracji Społecznej

Centra integracji społecznej prowadzą działania pozwalające przede wszystkim zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe lub przekwalifikować się.

W województwie warmińsko-mazurskim w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych jest 7 centrów integracji społecznej, z czego w 2014 roku funkcjonowało 6 z nich. W 2015 roku liczba Centrów Integracji Społecznej wzrosła do 9, jednak 2 CISy rozpoczną działalność dopiero w 2016 roku.

Liczba osób uczestniczących w zajęciach w CISach stale rośnie. W 2014 uczestniczyło w nich 871 osób, o 138 osób więcej niż w roku poprzednim. W 2015 r. liczba osób uczestniczących w zajęciach w CIS spadła (o 13,20%) w stosunku do 2014 roku. Wzrosła natomiast liczba osób usamodzielnionych ekonomicznie (w stosunku do 2014 r. o 15,24%). Wśród uczestników CIS usamodzielnionych ekonomicznie największą grupę stanowiły osoby, które zostały zatrudnione u pracodawcy bez zatrudnienia wspieranego – 94 osoby (co stanowi 77,69% osób usamodzielnionych).

Warsztaty Terapii Zajęciowej i Zakłady Aktywności Zawodowej

Podmioty te stanowią element instytucjonalny systemu rehabilitacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. W WTZ-ach przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej, obok rozwijania umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz podnoszenia sprawności psychofizycznych, dąży się do rozwijania podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy. Natomiast w ZAZ-ach osoby niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym i znacznym mają stworzone warunki do pracy w chronionych warunkach. Podmioty te mogą prowadzić działalność na rynku poprzez sprzedaż wytworzonych przez osoby niepełnosprawne dóbr i usług.

Na obszarze Warmii i Mazur w latach 2014 - 2015, podobnie jak w latach poprzednich prowadziło działalność 35 warsztatów terapii zajęciowej. W 2014 roku w zajęciach w WTZ uczestniczyło łącznie 1 422 osoby, natomiast w 2015 roku liczba uczestników była o 16 osób większa.

W 2014 roku Samorząd Województwa warmińsko-Mazurskiego dofinansował utworzenie kolejne 2 ZAZ-y: w Ostródzie i Bartoszycach, natomiast w 2015 roku dofinansowano utworzenie ZAZu w Piszcu. tym samym ich ogólna liczba w 2014 roku wzrosła do 7, a w 2015 roku wyniosła 8.

Łącznie w 2014 roku ZAZy zatrudniały 311 osób, w tym 225 osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (o 54 osoby więcej w stosunku do roku 2013). Na koniec 2015 r. zakłady te zatrudniały już 360 osób, w tym 260 osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Spółdzielnie Socjalne

Spółdzielnie socjalne, to obecnie jeden z najbardziej znanych instrument ekonomii społecznej. Przedsiębiorstwa te działają na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 roku

o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 nr 94 poz. 651). Zgodnie z ww. Ustawą ich głównym celem jest przywrócenie na rynek pracy, poprzez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponadto spółdzielnie socjalne realizują cele związane z odbudową i podtrzymaniem umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu.

Szacuje się, iż na terenie województwa warmińsko-mazurskiego Na dzień 31 grudnia 2014 r. aktywnie działało 76 spółdzielni socjalnych. Przy czym w samym 2014 r. powstało 27 nowych spółdzielni socjalnych. W roku 2015 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zarejestrowały się 4 nowe spółdzielnie socjalne, a ogólna ich liczba wyniosła 78.

Warto w tym miejscu podkreślić, że tylko na terenie 2 powiatów: braniewskiego i węgorzewskiego nie powstała do tej pory żadna spółdzielnia socjalna.

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 4

Tabela 6. Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 4

Lp.	Wyszczególnienie	Rok			
		2013	2014	2015	
1.	Wzrost liczby projektów aktywizujących społecznie i zawodowo mieszkańców województwa, realizowanych w oparciu o środki z Europejskiego Funduszu Społecznego	142	148	* 0	
2.	Wzrost Liczby uczestników projektów aktywizujących	8 629	6 997	* 0	
3.	Procentowy wzrost aktywności zawodowej osób w województwie	52,4	51,6	51,7	
4.	Funkcjonowanie czterech ośrodków wsparcia ekonomii społecznej	4	4	4	
5.	Wzrost liczby	Spółdzielni socjalnych	63	76	78
		CIS-ów	6	7	7
		KIS-ów i	52	41	32
		MKIS-ów	17	Brak danych	Brak danych
		ZAZ-ów	5	7	8

Źródło: Dane własne ROPS, opracowania WUP

* Z informacji uzyskanych z WUP projekty złożono pod koniec 2015r., dane dostępne będą w IV kwartale 2016r.

Cel szczegółowy 5. Rodzina objęta szerszym i bardziej dostępnym wsparciem w środowisku życia

1) Promowano rozwiązania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Działanie to jest realizowane przez Samorząd Województwa w oparciu o Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017.

W 2014 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej podjął szereg działań w ramach ww. Programu mających na celu promocje i upowszechnienie różnorodnych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Najważniejszą inicjatywą było zorganizowanie , we współpracy z Sądem Okręgowym w Olsztynie, spotkania nt. wypracowania zasad współpracy instytucji pomocy społecznej i sądów – pracujących na rzecz dziecka i rodziny w województwie warmińsko-mazurskim.

W seminarium szkoleniowym udział wzięło ponad 60 osób – dyrektorów pccpr, przedstawicieli konwentu ośrodków pomocy społecznej, sędziów sądów rodzinnych oraz przedstawicieli kuratorskiej służby sądowej. W spotkaniu udział wzięł także przedstawiciel Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Spotkanie miało na celu poprawę jakości współpracy instytucji pracujących na rzecz dziecka i rodziny, która sprzyja budowaniu dobrego klimatu między sądami a jednostkami pomocy społecznej. W trakcie warsztatów i prelekcji uczestnicy mieli okazję lepiej poznać specyfikę warunków pracy poszczególnych instytucji zaangażowanych w pracę z rodziną oraz wypracować katalog dobrych praktyk dotyczących metod pracy z rodziną oraz orzecznictwa.

Podkreślano rolę wczesnego rozpoznania sytuacji w rodzinie oraz sprawnej komunikacji między instytucjami zaangażowanymi w pracę z rodziną, a także współpracy pracowników socjalnych i asystentów rodziny z kuratorami sądowymi.

Uczestnicy spotkania podjęli także próbę zdiagnozowania obecnych relacji jakie panują między różnymi instytucjami pracującymi na rzecz rodziny. Wśród mocnych stron wyróżniono doświadczoną i wykwalifikowaną kadrę oraz chęć współpracy. Z kolei po przeciwnej stronie pojawił się słaby przepływ informacji między jednostkami oraz słaba dostępność specjalistów tj. psychologów i psychiatrów, zwłaszcza dziecięcych. Zwrócono także uwagę na konieczność podjęcia działań dotyczących rozwoju poradnictwa specjalistycznego. Szanse na dobrą współpracę uczestnicy zauważają w istniejących przepisach prawnych przewidujących wspólne, zintegrowane działania różnych instytucji oraz programach unijnych czy też rządowych, w ramach których można aplikować o środki na podejmowanie różnych inicjatyw.

Decyzją organizatorów i uczestników postanowiono, że spotkanie to będzie miało charakter cykliczny dlatego też w 2015 roku, w dniach 16-17 kwietnia zorganizowano kolejne seminarium szkoleniowe. W spotkaniu udział wzięło ponad ok. 90 osób – dyrektorzy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, sędziowie sądów rodzinnych, prokuratury, przedstawiciele kuratorskiej służby sądowej, przedstawiciele konwentu ośrodków pomocy społecznej oraz Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego, a także pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego. W spotkaniu udział wzięł także prezes Sądu Okręgowego Pan Waclaw Bryzys.

W spotkaniu poruszono następujące tematy: przesłanki odbierania dziecka w trybie art.12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, kontrola i nadzór wynikający ze zmian w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, metody wspomagające pracę z rodzicami biologicznymi, takie jak: „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” i programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie. Ponadto w trakcie seminarium odbyły się warsztaty dla sędziów i prokuratury pt. „mediacje rodzinne i rola środowiska rodzinnego a kształtowanie się więzi u dziecka”, dla kuratorów zawodowych pt.: „Wywiady kuratorskie a poziom zaspokajania potrzeb rozwojowych dzieci w rodzinach nadzorowanych przez kuratorów sądowych” oraz dla dyrektorów PCPR pt.: „Jakość rodzicielstwa zastępczego zawodowego w woj. warmińsko-mazurskim”.

Dodatkowo w ramach ww. działania 19 września 2014 roku ROPS zorganizował konferencje nt. roli współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi przy tworzeniu kompleksowego, zintegrowanego systemu wspierania rodziny. Spotkanie podzielono na dwie części, z których pierwsza -merytoryczna miała za cel uświadomić zgromadzonym istnienie ciągłej potrzeby podejmowania wspólnych działań podmiotów działających na rzecz dziecka oraz zaprezentować jednostki i organizacje prężnie podążające w tym kierunku. W tej części spotkania przedstawiono

m.in. zintegrowany system pomocy dla rodzin stworzony przez Stowarzyszenia DROGA w Białymstoku oraz efekty współpracy ośrodka pomocy społecznej w Pieckach z Fundacją im. J.A. Komeńskiego z Warszawy na przykładzie grup zabawowych prowadzonych w Gminie Piecki

Druga część konferencji poświęcona była prezentacji najciekawszych dobrych rozwiązań w zakresie współpracy organizacji i jednostek działających na rzecz rodziny i dziecka. Uczestnicy spotkania zapoznali się z realizacją pilotażowego projektu PROGRESS – Pracując dla Równości w Sferze Zdrowia. Przedstawiono także propozycję organizacji szkoły dla rodziców przeznaczonych dla rodziców m.in. z ograniczoną władzą rodzicielską na przykładzie działań Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Szczytnie i Sądu Rejonowego w Szczytnie, a grup wsparcia jako jednej z form wspierania rodzin zastępczych.

2) *Upowszechniano konieczność wzmocnienia rodzin poprzez rozwój poradnictwa rodzinnego oraz dostępności do specjalistów pracujących z rodziną, zwłaszcza na terenach wiejskich*

Rokrocznie duża liczba rodzin przeżywa kryzysy oraz spotyka się z problemami trudnymi do samodzielnego rozwiązania. Takie sytuacje wymagają profesjonalnego, sprawnie funkcjonującego systemu wsparcia rodzin, poradnictwa specjalistycznego oraz terapii rodzinnej. Stan infrastruktury w omawianym obszarze został przedstawiony w dalszej części opracowania.

Niniejsze działanie realizowane było także poprzez organizowanie konferencji i spotkań omówionych w działaniu 5.1.

3) *Wspierano wprowadzanie nowych form i metod pracy z rodziną (konferencja grupy rodzinnej (KGR), krótkoterminowa terapia skoncentrowana na rozwiązaniu problemu (TSR), pedagog ulicy, duszpasterze rodzin, mediatorzy rodzinni, wolontariat – w tym wolontariat rodzin).*

W roku 2014 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej realizował szereg działań, szczególnie w ramach projektu systemowego „Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach”, mających na celu upowszechnianie innowacyjnych metod pracy z rodziną.

W ramach ww. Projektu w 2014 przeszkolono po 42 osoby w kierunku stosowania Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach i Mediacji. Ponadto doradcy zatrudnieni w ramach Projektu upowszechniali wśród pracowników socjalnych, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej możliwości stosowania ww. metod w pracy z rodziną wieloproblemową, a także uczyli ich stosowania w praktyce. Spotkania doradcze odbywały się na terenie danej jednostki pomocy społecznej w odpowiedzi na zgłaszane zapotrzebowanie. W roku 2014 przeprowadzono 914 spotkań doradczych w omawianym obszarze w 14 powiatach naszego województwa.

Między innymi ww. działania przyczyniają się do coraz powszechniejszego stosowania innowacyjnych metod pracy z klientem w pracy z rodziną. Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące metod pracy z rodziną, jakie były stosowane przez ośrodki pomocy społecznej w latach 2012-2013 otrzymane z samorządów gminnych i powiatowych na początku 2013, 2014 oraz 2015 roku

Tabela 7. Formy i metody pracy z rodziną w latach 2014-2015 na terenie woj. warmińsko-mazurskiego

L.p.	Formy wsparcia rodziny	2013 rok		2014 rok		2015 rok	
		Liczba rodzin objętych wsparciem	Liczba osób objętych wsparciem	Liczba rodzin objętych wsparciem	Liczba osób objętych wsparciem	Liczba rodzin objętych wsparciem	Liczba osób objętych wsparciem
1	Teoria skoncentrowana na rozwiązaniu (TSR)	252	754	129	322	141	476
2	Konferencja Grupy Rodzinnej (KGR)	23	85	37	58	16	88
3	Mediacje	66	210	132	381	85	217
4	Inne*	627	2029	986	2328	553	2039

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie informacji z gmin

* Wymieniano: asystenci rodziny, , terapia par i rodzin, grupy wsparcia, konsultacje i porady specjalistów

4) Promowano i wspierano działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz pomocy materialnej dla uczących się dzieci i młodzieży.

Pomoc stypendialna udzielona uczniom:

Zgodnie z art. 90 b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572 ze zmianami) każdemu uczniowi przysługuje prawo do pomocy materialnej ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa lub w budżecie jednostki samorządu terytorialnego. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic oraz umożliwienia pokonywania barier w dostępie do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych.

W roku 2014 stypendia socjalne z „Narodowego Programu Stypendialnego” otrzymało 44 152 uczniów. Kuratorium Oświaty w Olsztynie przekazało na ten cel jednostkom samorządu terytorialnego kwotę odpowiednio 33 095 957,00zł.

Ponadto uczniom przysługują świadczenia pomocy materialnej o charakterze motywacyjnym tj. m.in. Stypendium Prezesa Rady Ministrów czy Stypendium Ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. W 2014 roku pierwsze z ww. stypendiów otrzymało 165 uczniów, a drugie 5 uczniów. W roku 2015 stypendia socjalne z „Narodowego Programu Stypendialnego” otrzymało 33 357 uczniów. Kuratorium Oświaty w Olsztynie przekazało na ten cel jednostkom samorządu terytorialnego kwotę 27 535 635zł.

Ponadto uczniom przysługują świadczenia pomocy materialnej o charakterze motywacyjnym tj. m.in. Stypendium Prezesa Rady Ministrów czy Stypendium Ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. W roku szkolnym 2014/2015 pierwsze z ww. stypendiów otrzymało 154 uczniów, a drugie 7 uczniów.

„Program stypendialny szansą na rozwój edukacyjny uczniów Warmii i Mazur”

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w ramach projektu systemowego Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego „Program stypendialny szansą na rozwój edukacyjny uczniów Warmii i Mazur” wspierał, co roku uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z najlepszymi wynikami w nauce. W ramach ww. projektu rok rocznie 250 - 350 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych było objętych pomocą stypendialną w wysokości ok. 400zł.

Działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży:

Celem działań wyrównujących szanse edukacyjne uczniów zdolnych jest m.in. ich merytoryczne i materialne wspieranie. Wsparciem materialnym o charakterze motywacyjnym kierowanym, co roku do uczniów uzdolnionych są ww. stypendia. Jednocześnie bardzo ważną rolę odgrywa wsparcie merytoryczne dzieci zdolnych, które prowadzone jest dla nich w ramach organizowanych konkursów, turniejów i olimpiad. W celu zwiększenia oddziaływań edukacyjnych wobec uczniów pochodzących z rodzin o niskim statusie materialnym Ministerstwo Edukacji Narodowej realizuje program „Wyprawka szkolna”, którego celem jest dofinansowanie zakupu podręczników dla uczniów spełniających kryteria programu. W 2014 roku w ramach ww. programu pomocą zostało objętych 17 226 uczniów z Warmii i Mazur (w 2013 roku 20 134). Ministerstwo Edukacji Narodowej szacuje, że w 2015 r. z programu będzie mogło skorzystać ok. 227 tys. uczniów z całej Polski, w tym ok. 105 tys. uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W 2015 roku w ramach ww. programu pomocą zostało objętych 7 838 uczniów z Warmii i Mazur.

5) Tworzono partnerstwa i zespoły interdyscyplinarne na rzecz wspierania i ochrony rodziny

W ramach Projektu systemowego „Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach” od 2010 roku realizowano szkolenia w ramach, których tworzono i wspierano zespoły interdyscyplinarne pracujące nie tylko na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ale także rozwiązywania istotnych problemów środowisk lokalnych i rodzin.

Według danych otrzymanych z samorządów gminne zespoły interdyscyplinarne funkcjonują na terenie każdej gminy województwa warmińsko-mazurskiego. Jest to wynik nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 1 sierpnia 2010 r.

6) Rozwój infrastruktury i usług w zakresie wspierania rodziny, poradnictwa specjalistycznego, systemu pieczy zastępczej oraz przysposobienia dzieci

Liczba poradni rodzinnych funkcjonujących na terenie powiatów województwa warmińsko-mazurskiego w roku 2015 nie zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim

Tabela 9. Liczba powiatowych poradni rodzinnych funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	Rok							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba poradni rodzinnych	37	25	23	17	10	7	7	7

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie badań ankietowych.

Należy jednak zwrócić uwagę, że poradnictwo rodzinne realizowane było także w innych formach i miejscach, np. przez: katolickie poradnie rodzinne przy parafiach, powiatowe punkty konsultacyjno-informacyjne, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodek adopcyjno-opiekuńczy oraz w strukturach PCPR. Dużym wsparciem dla rodzin jest także system specjalistycznej pomocy świadczony poprzez środowiskowe domy samopomocy i dzienne domy pomocy. Ogółem w 2014 roku prowadzenie punktu poradnictwa czy konsultacji deklarowało 52 gminy i 12 powiatów, natomiast w 2015 roku 53 gminy i 13 powiatów.

Tabela 10. Infrastruktura społeczna województwa warmińsko – mazurskiego (wg stanu na dzień 31.12. 2012 i 2013 r.)

L.p.	Rodzaj placówek	2013		2014		2015	
		Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba placówek	Liczba miejsc
1.	Domy pomocy społecznej	44 + 2 filie	3.828	44 + 2 filie	3.778	48 + 2 filie	3 944
2.	Rodzinne Domy Pomocy	10	50	9	47	10	57
4.	Ośrodki adopcyjne	1+2 filie	-	1+2 filie	-	1+2 filie	-
5.	Placówki świadczące usługi w zakresie interwencji kryzysowej	26	152	20	121	16	-
6.	Jednostki i punkty poradnictwa specjalist. w tym rodzinnego	37	-	30	-	26	-
9.	Środowiskowe domy samopomocy	62+4 filie	2.799	63+4 filie	2.991 + 58	66 + 4 filie	3281 + 62
10.	Dzienne domy pomocy	21	930	20	845	24	935
11.	Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	4 + 2 filie	58	6 + 2 filie	115	6 + 2 filie	115
14.	Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar przemocy w Rodzinie.	3	65	3	65	3	65

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

Dane zawarte w powyższej tabeli wskazują na nieznaczne zmniejszenie liczby placówek, które mogą świadczyć usługi w zakresie wspierania rodziny. Niepokoi zwłaszcza systematyczne, znaczne zmniejszenie liczby jednostek i punktów poradnictwa specjalistycznego w tym rodzinnego - o 7 w 2014 roku w porównaniu z rokiem 2013 i o kolejne 4 w 2015 roku. Być może tendencja ta zostanie odwrócona dzięki zapisom w Regionalnym Programie Operacyjnym Warmia Mazury 2014-2020, które umożliwia dofinansowywanie tworzenia tego typu punktów, w ramach środków z Unii Europejskiej.

Karta Dużej Rodziny

Karta Dużej Rodziny została wymieniona, jako jedna z ważniejszych rekomendacji przyjętego w maju 2013 roku Programu Polityki Rodzinnej Prezydenta RP „Dobry Klimat dla rodziny”. Mimo, że jest to instrument wiążący się z dużymi nakładami finansowymi ze strony lokalnych samorządów, którego wprowadzenie uzależnione jest od decyzji władz lokalnych na terenie Województwa Warmińsko-mazurskiego Gminna/Miejska Karta Dużej Rodziny funkcjonuje w 8 samorządach lokalnych. W 2013 roku system ulg dla rodzin wprowadziły: Ełk, Gołdap i Olsztyn. W 2014 dołączyło kolejnych 5 Miast: Elbląg, Lubawa, Olecko, Kętrzyn i Giżycko. Beneficjenci karty mogą korzystać m.in. z zniżek i ulg na korzystanie z ofert centrów kultury i miejskich ośrodków sportu i rekreacji, a w Olsztynie także z zwolnienia z opłaty stałej w Zespole Żłobków Miejskich, zniżek w przedszkolach prowadzonych przez gminę Olsztyn.

Pod koniec 2014 roku odrębny projekt mający na celu wsparcie rodzin wielodzietnych wprowadził Samorząd Województwa. Projekt *Warmia i Mazury dla Dużej Rodziny* zakłada stworzenie katalogu miejsc przyjaznych rodzinie – placówek, instytucji, firm proponujących tańsze usługi, produkty i artykuły rodzinom wielodzietnym, których status został potwierdzony Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny. Od początku realizacji projektu do końca 2015 roku z ulg skorzystało 6 261 osób.

Z dniem 1 stycznia 2015 weszła w życie Ustawa o Karcie Dużej Rodziny. Ustawa określa zasady przyznawania członkom rodzin wielodzietnych Karty Dużej Rodziny, sposób przyznawania im uprawnień oraz sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z ustawy.

7) Inicjowano współpracę jednostek samorządu terytorialnego, kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

W ramach realizacji niniejszego działania podejmowano szereg inicjatyw mających na celu upowszechnienie współpracy jednostek samorządu terytorialnego, kościołów i organizacji pozarządowych.

Jednym z działań podejmowanych na rzecz rozwoju partnerstwa publiczno-społecznego jest ujmowanie w Planach Działań Priorytetów komponentu regionalnego PO KL kryteriów strategicznych dotyczących realizacji Projektów współfinansowanych ze środków unijnych w partnerstwie podmiotów publicznych i niepublicznych instytucji pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy oraz przedsiębiorców.

Ponadto Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizuje *Program współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. W jego ramach Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego rok rocznie przeprowadza otwarte konkursy ofert na realizację zadań w zakresie pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, rehabilitacji zawodowej i społecznej, a także pomocy osobom doświadczającym przemocy

Liczbę organizacji pozarządowych, biorących udział w omawianych konkursach, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Otwarte konkursy ofert na realizację zadań w zakresie pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Zadania z zakresu	2013		2014		2015	
	Liczba dofinansowanych zadań	Łączna kwota dofinansowania (w tys. zł)	Liczba dofinansowanych zadań	Łączna kwota dofinansowania (w tys. zł)	Liczba dofinansowanych zadań	Łączna kwota dofinansowania (w tys. zł)
Pomocy społecznej	23	149	19	149	19	129
Profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	13	100	12	150	23	180
Przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym	5	45	4	60	3	20
Rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	10	200	10	200	10	200

Źródło: Opracowanie własne ROPS.

W ramach omawianych dotacji w latach 2014-2015 dofinansowano m.in.: programy na rzecz osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, działania promujące politykę prorodzinną, inicjatywy na rzecz rozwoju wolontariatu w obszarze polityki społecznej, programy profilaktyczno-edukacyjno-informacyjne dla dzieci, młodzieży i ich rodzin, w tym grup podwyższonego ryzyka, programy pomocy osobom dotkniętym

uzależnieniami, programy pomocy dzieciom i dorosłym osobom niepełnosprawnym, warsztaty, zajęcia i kursy dla osób niepełnosprawnych.

8) *Inspirowano budowę systemu wsparcia rodzin, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*

W latach 2014-2015 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował szereg spotkań, których celem było Inspirowanie budowania systemu wsparcia rodzin, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zostały one opisane w działaniu 5.1.

9) *Profesjonalizacja kadr pomocy i integracji społecznej w ramach różnych form kształcenia (np. szkolenia, warsztaty, kursy z zakresu pracy z rodziną)*

W ramach realizacji zadań ustawy o Pomocy Społecznej Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej organizował w latach 2014-2015 specjalistyczne szkolenia dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej. W zakresie pracy z rodziną przeprowadzono jedno szkolenie dla 50 osób w roku 2014 oraz 4 szkolenia w 2015 roku, w których udział wzięło łącznie 118 osób. Tematykę szkoleń oraz liczbę uczestników przedstawia poniższa tabela:

Tabela 12. Liczba osób przeszkolonych z zakresu pracy z rodziną

Rok realizacji	Temat szkolenia	Liczba uczestników
2014	„Seksualność dzieci i młodzieży. Kształtowanie postaw, identyfikacja dzieci będących ofiarami wykorzystywania seksualnego, interwencja terapeutyczna w sytuacjach trudnych”	50
2015	„Jak sobie radzić z presją i manipulacją osób starszych, niepełnosprawnych intelektualnie, chorych psychicznie”	25
	„Pomoc psychologiczna dziecku krzywdzonemu /wykorzystywanemu seksualnie”	25
	„Rozwiązywanie problemów alkoholowych w rodzinie, metody pracy z rodziną uzależnioną”	45
	„Negocjacje i mediacje jako forma pomocy społecznej w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych”	23

Źródło: Dane na podstawie Sprawozdania z realizacji szkoleń dla kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej przeprowadzonych przez ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie

Szkolenia dla kadry pomocy społecznej w zakresie metod pracy z rodziną realizowane były w 2014 roku także w ramach Projektu systemowego „Efektywnie, Fachowo, Skutecznie na Warmii i Mazurach” ze środków EFS w ramach Poddziałania 7.1.3. Tematy szkoleń liczbę uczestników przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Liczba osób przeszkolonych z zakresu pracy z rodziną

Rok realizacji	Temat szkolenia	Liczba uczestników
2014	Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach	42
	Mediator rodzinny	42
	Strategii interwencji kryzysowej jako pierwsza pomoc psychologiczna	126
	Praca z dzieckiem i rodziną – wizyta studyjna Podlasie	42
	ABC przeciwdziałania przemocy w rodzinie	42
	Organizacja wsparcia rodzin z dziećmi	42

Źródło: Dane na podstawie Projektu Systemowego ROPS „Efektywnie, fachowo, skutecznie na Warmii i Mazurach

Wspierano rodzinną pieczę zastępczą dla dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej oraz ich powrót do rodziny naturalnej. Systematycznie promowano przysposobienia dzieci, jako skuteczną formę pomocy dziecku pozbawionemu opieki rodziny naturalnej. Wspierano także właściwą pracę ośrodka adopcyjnego wszystkie działania były zgodne z Programem „Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013 – 2017”.

10) Wspierano rodzinną pieczę zastępczą dla dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej oraz ich powrót do rodziny naturalnej

11) Systematycznie promowano przysposobienia dzieci, jako skuteczną formę pomocy dziecku pozbawionemu opieki rodziny naturalnej

12) Wspierano właściwą współpracę ośrodka adopcyjnego m. in. z: asystentami rodziny, koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej, organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, podmiotami leczniczymi, placówkami oświatowymi, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i policją w zakresie sprawnego określania sytuacji prawnej dziecka, umożliwiającego skrócenie czasu przeprowadzenia procedury przysposobienia.

13) Podejmowanie i wdrażanie działań umożliwiających właściwe i skuteczne prowadzenie procedur przysposobienia

Samorząd Województwa realizując zadania ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej prowadzi ośrodek adopcyjny.

W związku z powyższym uchwałą XXII/216/11 Sejmiku Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29.11.2011r. powołana została nowa jednostka organizacyjna Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie - Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie z filiami w Ełku i Elblągu.

Więcej informacji na temat podejmowanie i wdrażanie działań umożliwiających właściwe i skuteczne prowadzenie procedur przysposobienia zostało zawartych w Raporcie z monitoringu wdrażania „Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013 – 2017”.

14) Inspirowano wsparcie dla dzieci i młodzieży z rodzin migrujących zarobkowo

Dzieci i młodzież rodziców emigrujących korzystają głównie ze wsparcia bezpośrednio w placówkach edukacyjnych (wychowawcy klas, pedagodzy szkolni) a także w przypadku problemów psychologicznych oraz związanych z wymogami szkolnymi, z pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznych.

W 2014 roku ukazał się raport z ogólnopolskiego badania: „Dziecko, rodzina i szkoła, wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej” zrealizowanego na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka przez Pedagogium WSNS. Badanie zostało przeprowadzone w maju i pierwszym tygodniu czerwca 2014 na ogólnopolskiej losowej próbie uczniów i nauczycieli. Wg. uzyskanych danych Województwo Warmińsko-Mazurskie

(stopa wyjazdów migracyjnych 25,3 %) znajduje się na czwartym miejscu pod względem natężenia zjawiska migracji zarobkowej rodziców tuż za województwami zachodniopomorskim (28,7%), lubuskim (26,5%) i podkarpackim (26,4%). W analogicznym badaniu, które zostało przeprowadzone w 2008 roku 35,1% uczniów z Warmii i Mazur doświadczyła wyjazdu zarobkowego choć jednego rodzica. Wysokie miejsce województwa warmińsko-mazurskiego w tej hierarchii tłumaczyć można niską podażą pracy na rynku lokalnym. Z uzyskanych danych wynika, że w prawie 70% migracji rodzicielskich to wyjazd samego ojca (opiekuna), kolejną najczęstszą sytuacją są wyjazdy obojga rodziców – stanowią 17,2% wszystkich wyjazdów (w 2/3 przypadków wyjazdy te mają charakter naprzemienny). Migracje zarobkowe matek stanowią 14,8% . Z uwagi na strukturę rodzin najczęściej migrują samotni ojcowie, następnie samotne matki, zaś najrzadziej rodzice żyjący w rodzinach wielopokoleniowych. Najczęściej wybieraną przez rodziców strategią są wyjazdy krótkotrwałe (do dwóch miesięcy). Przy czym zła sytuacja ekonomiczna tłumaczy jedynie wyjazdy matek.

Z ww. raportu wynika, że zdecydowana większość nauczycieli uważa, że jest przygotowana do prowadzenia diagnozy i udzielania wsparcia dzieciom z rodzin transnarodowych.

15) Wsparcie rodziny w przeciwdziałaniu demoralizacji, przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci, młodzieży i dorosłych

Szereg działań z zakresu przeciwdziałania demoralizacji, przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci, młodzieży i dorosłych prowadzi policja. Informacje nt. tych działań dostępne są na stronie internetowej Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie (<http://bip.olsztyn.kwp.policja.gov.pl> , w zakładce "statystyki i sprawozdania")

W celu podniesienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, podobnie jak w latach uprzednich, także w latach 2014-2015 policjanci prowadzili działalność edukacyjno – profilaktyczną, w postaci spotkań edukacyjnych z dziećmi i młodzieżą. W 2014 przeprowadzono ich 7875, a w 2015 roku 7869. Podczas pogadanek organizowanych dla młodzieży policjanci omawiali tematy dotyczące: odpowiedzialności karnej za popełniane czyny karalne, Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (dopalaczy), przedstawiali zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu i paleniem papierosów, fascynacji pirotechniką, cyberprzemocy oraz uwrażliwiali na problem przemocy w rodzinie ze szczególnym zwróceniem uwagi na krzywdzenie dzieci. W trakcie spotkań z najmłodszymi uczyli zasad właściwego i bezpiecznego zachowania w szkole, w domu, na ulicy oraz w czasie wolnym spędzanym poza domem.

Policjanci spotkali się również z nauczycielami omawiając Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją oraz ustalali formy współpracy w zakresie demoralizacji i przestępczości oraz zachowań agresywnych wśród uczniów. Wymienione prelekcje odbywały się zarówno z inicjatywy Policji jak i szkoły. W roku 2014 przeprowadzono 2 135, a w 2015 roku 1913 takich spotkań.

Ponadto na terenie województwa prowadzono szereg innych działań, w tym na przykład inicjatywę pn. „Chrońmy dzieci przed alkoholem, w ramach której realizowano działania prewencyjno-operacyjne ukierunkowane na ujawnianie sprawców dopuszczających się przestępstwa sprzedaży alkoholu osobom do lat 18 pn.

W wyniku szeregu działań podejmowanych przez służby mundurowe na terenie województwa warmińsko-mazurskiego notowany jest systematyczny spadek ujawnionych

nieletnich będących pod wpływem alkoholu: 909osób w 2013 rok, 758 w 2014 rok i o 130 mniej osób nieletnich w 2015 roku (628osób).

16) Promowanie skutecznych rozwiązań na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin oraz zapobiegania eksmisjom

W celu poprawy sytuacji Samorząd Województwa w ramach współpracy z lokalnymi samorządami zachęcał, aby korzystać z prawnych możliwości, które dawała ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, w obszarze poprawy warunków mieszkaniowych w danej gminie oraz zapobiegania groźbie eksmisji rodzin.

Według danych otrzymanych z samorządów gminnych i powiatowych w lutym 2015 r. wynika, że w 2014 roku jedynie na terenie 6 gmin: Elbląga, Ornety, Lidzbarka Warm., Mrągowa, Szczytno i Świętajna (pow. szczydzieński) realizowano w 2014 roku program dotyczący poprawy warunków mieszkaniowych rodzin oraz zapobiegania eksmisjom. W roku 2015 programy dotyczące poprawy warunków mieszkaniowych rodzin oraz zapobiegania eksmisjom realizowano na terenie 7 gmin: Szczytna, Braniewa, m. Elbląga, Lidzbark Warm. Mrągowa, Olsztyna i Orzysz

Stan zagrożenia rodzin eksmisją z mieszkań komunalnych przedstawia poniższa tabela

Tabela 14. Liczba rodzin i osób zagrożonych eksmisją z tytułu zalegania z opłatami za czynsz w mieszkaniach komunalnych w latach 2011-2012

Rok	2013	2014	2015
Liczba rodzin zagrożonych eksmisją z tytułu zalegania z opłatami	2 137	2 095	3531
Liczba osób samotnych zagrożonych eksmisją z tytułu zalegania z opłatami	723	676	561
Liczba rodzin posiadających sądowy nakaz eksmisji	1 263	1 183	1854
Liczba osób samotnych posiadających sądowy nakaz eksmisji	258	356	685

Źródło: Opracowanie własne ROPS w oparciu o badania ankietowe

Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 5

Tabela 15. Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego 5

Lp.	Wyszczególnienie	2013	2014	2015
1.	Wzrost liczby poradni rodzinnych (placówki poradnictwa specjalistycznego w tym rodzinnego)	37	30	26
2.	Wzrost liczby przeszkolonych pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i organizacji pozarządowych w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	663	386	309
3.	Funkcjonowanie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w każdym powiecie	47	47	95
4.	Liczba rodzin zastępczych	2 078	2 000	1925
5.	Liczba dzieci objętych pieczą zastępczą (rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze)	4 388	3 101	2 961
6.	Liczba rodzinnych domów dziecka	20	22	28
7.	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych	130	66	63
8.	Liczba dzieci adoptowanych	114	137	131
9.	Liczba dzieci oczekujących na adopcję	166	147	182
10.	Liczba osób przeszkolonych do przysposobienia dziecka	124 (61 par i 2 osoby samotne)	112 (56 par)	116
11.	Liczba dzieci i młodzieży korzystających ze stypendiów	45 007	44 622	33 518

Źródło: Dane statystyczne z MPiPS-03, Warmińsko-Mazurskiego Kuratorium Oświaty w Olsztynie, raportu z monitoringu programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2013-2017.